

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Бурятия
Муниципальное казенное учреждение
"Закаменское районное управление образования"
Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
"Улекчинская средняя общеобразовательная школа"

РАССМОТРЕНО
На заседании МО
гуманитарного цикла

Руководитель Ажитова Б.Ч.
Протокол № 1»
от «30» августа 2023г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора по
УВР

Гончикова И.В.
Протокол №1
от «30» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО
Директор МБОУ "Улекчинская
СОШ"

Дамдинова Б.С.
Приказ №21а
от «31» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета
«Бурятский язык»

для 5 класса основного общего образования
на 2023-2024 учебный год

у. Улекчин 2023 г.

Аннотация к рабочей программе по бурятскому языку 5-9 классы

Рабочая программа по бурятскому языку и литературе разработана на основании следующих нормативных документов и научно- методических рекомендаций:

- Федерального Закона «Об образовании РФ» от 29.12.2012 года №273-ФЗ;
- Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, утвержденного Министерством образования и науки РФ от 17 декабря 2010 года №1897;
- Федерального государственного образовательного стандарта среднего общего образования, утвержденного Министерством образования и науки от 17 мая 2012 года №413
- «Санитарно-гигиенических требований к условиям обучения в общеобразовательных учреждениях» (Постановление Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 29 декабря 2010 года № 189);
- Экспериментальной программы для основной школы по бурятскому языку и литературе для 5-11 классов под редакцией Д.Б.Базаровой.
- Основной образовательной программы основного общего образования МБОУ «Улекчинская СОШ»

Рабочая программа конкретизирует содержание предметных тем образовательного стандарта и дает распределение учебных часов по разделам курса.

Актуальность программы обусловлено тем, что качественные изменения характера национальной политики нашего государства, а также отношения общества к проблеме развития и возрождения национальных языков и культур, делают преподавание национальных языков народов России необходимым условием и неотъемлемой частью литературного образования школьников. Национальные языки становятся действенным фактором национально-

культурного развития общества. Все это существенно повышает их статус и значение как общеобразовательной учебной дисциплины.

Бурятский язык является одним из главных элементов культуры бурятского народа - носителя данного языка. Он открывает учащимся непосредственный доступ к духовному богатству бурятского народа, повышает уровень их общего гуманитарного образования, а также является средством межкультурной коммуникации. Поэтому ему отводится существенная роль в решении важных задач, стоящих перед современной школой в плане формирования толерантной личности, развития ее национального самосознания.

Обучение бурятскому языку направлено на достижение следующих целей:

- **формирование** умений общаться на бурятском языке с учетом речевых возможностей и потребностей школьников: элементарных коммуникативных умений в говорении, чтении и письме;

- **развитие** личности ребенка, его речевых способностей, внимания, мышления, памяти и воображения; мотивации к дальнейшему овладению бурятским языком;

- **обеспечение** коммуникативно-психологической адаптации школьников к новому языковому миру для преодоления психологических барьеров в использовании бурятского языка как средства общения;

- **освоение** элементарных лингвистических представлений, доступных школьникам и необходимых для овладения устной и письменной речью на бурятском языке;

- **приобщение** детей к новому социальному опыту с использованием бурятского языка: знакомство школьников с культурой и историей бурятского народа, с фольклором и доступными образцами бурятской литературы.

Федеральный базисный учебный план для общеобразовательных организаций, осуществляющих образовательную деятельность на территории Российской Федерации на этапе основного общего образования изучению бурятского языка отводят: 5 класс- 102ч, 6 класс-68 ч 7 кл- 102ч, 8 класс- 102ч, 9 класс- 68ч.

Учебно-методический комплекс

класс	учебники	авторы	Год издания
5	Буряад хэлэн	Р.С.Дылыкова Ц.В.Лубсанова О-Х. Нанзанова	Бэлиг 2022
6	Буряад хэлэн	О.Ж.Цыремпилова Ц.С.Жанчипова	Бэлиг 2018
8	Буряад хэлэн	С.Г.Ошоров Ж.Ц.Жамбуева	Бэлиг 2016
7	Буряад хэлэн	О.Ш.Цыремпилова Ц.С.Жанчипова	Бэлиг 2018
9	Буряадхэлэн	В.Д.Патаева О-Х.Н.Нанзанова	Бэлиг 2018

Пояснительная записка

Рабочая программа по бурятскому языку и литературе составлена на

основе примерной программы Федерального компонента государственного образовательного стандарта основного общего образования, программы для основной школы по бурятскому языку и литературе для 5-11 классов.

- Приказа МО и Н РФ № 1994 от 03 июня 2011 года «О внесении изменений в федеральный базисный учебный план и примерные учебные планы для образовательных учреждений, - «Санитарно-гигиенических требований к условиям обучения в общеобразовательных учреждениях» (Постановление Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 29 декабря 2010 года № 189);

Рабочая программа конкретизирует содержание предметных тем образовательного стандарта и дает распределение учебных часов по разделам курса.

Актуальность программы обусловлено тем, что качественные изменения характера национальной политики нашего государства, а также отношения общества к проблеме развития и возрождения национальных языков и культур, делают преподавание национальных языков народов России необходимым условием и неотъемлемой частью литературного образования школьников. Национальные языки становятся действенным фактором национально-культурного развития общества. Все это существенно повышает их статус и значение как общеобразовательной учебной дисциплины.

Программа составлена с учетом принципов научности, системности, доступности, диалога культур, а также преемственности и перспективности между различными разделами курса. Рабочая программа выполняет две **основные функции:**

Информационно-методическая функция повышает уровень литературного образования школьников, способствует формированию у школьников целостной картины мира. Бурятский язык расширяет лингвистический кругозор учащихся, способствует формированию культуры общения, содействует общему речевому развитию учащихся, формированию основ филологического образования школьников.

Организационно-планирующая функция предусматривает выделение этапов обучения, структурирование учебного материала, определение его количественных и качественных характеристик на каждом из этапов, в том числе для содержательного наполнения промежуточной аттестации учащихся.

Общая характеристика предмета «Бурятский язык»

Бурятский язык входит в общеобразовательную область «Язык и литература».

Бурятский язык является одним из главных элементов культуры бурятского народа - носителя данного языка. Он открывает учащимся

непосредственный доступ к духовному богатству бурятского народа, повышает уровень их общего гуманитарного образования, а также является средством межкультурной коммуникации. Поэтому ему отводится существенная роль в решении важных задач, стоящих перед современной школой в плане формирования толерантной личности, развития ее национального самосознания.

Цели и задачи обучения бурятскому языку

Обучение бурятскому языку направлено на достижение следующих целей:

- **формирование** умений общаться на бурятском языке с учетом речевых возможностей и потребностей школьников: элементарных коммуникативных умений в говорении, аудировании, чтении и письме;
- **развитие** личности ребенка, его речевых способностей, внимания, мышления, памяти и воображения; мотивации к дальнейшему овладению бурятским языком;
- **обеспечение** коммуникативно-психологической адаптации школьников к новому языковому миру для преодоления психологических барьеров в использовании бурятского языка как средства общения;
- **освоение** элементарных лингвистических представлений, доступных школьникам и необходимых для овладения устной и письменной речью на бурятском языке;
- **приобщение** детей к новому социальному опыту с использованием бурятского языка: знакомство школьников с культурой бурятского народа, с фольклором и доступными образцами бурятской литературы;
- **формирование** речевых, интеллектуальных и познавательных способностей школьников, а также их общеучебных умений.

Обучение бурятскому языку на ступени основного общего образования направлено на достижение следующих целей:

- **развитие коммуникативной компетенции** на бурятском языке в совокупности ее составляющих - речевой, языковой, социокультурной, компенсаторной, учебно-познавательной;
 - *речевая компетенция* - развитие коммуникативных умений в четырех основных видах речевой деятельности (говорении, аудировании, чтении, письме);
 - *языковая компетенция* - овладение новыми языковыми средствами (фонетическими, орфографическими, лексическими, грамматическими) в соответствии с темами, сферами и ситуациями общения, отобранными для основной школы; освоение знаний о языковых явлениях бурятского языка, разных способах выражения мысли в русском и бурятском языке;
 - *социокультурная компетенция* - приобщение учащихся к культуре, традициям бурятского народа, с учетом социально-экономических, этнокультурных, этнонациональных и других особенностей региона, в рамках тем, сфер и ситуаций общения, отвечающих опыту, интересам,

психологическим особенностям учащихся основной школы на разных ее этапах (V-VII и VIII-IX классы); формирование умения представлять свою республику, культуру ее народов в условиях межкультурного общения;

- *компенсаторная компетенция* - развитие умений выходить из положения в условиях дефицита языковых средств при получении и передаче информации;

- *учебно-познавательная компетенция* - дальнейшее развитие общих и специальных учебных умений; ознакомление с доступными учащимся способами и приемами самостоятельного изучения языков и культур, в том числе с использованием новых информационных технологий;

- *ценностно-смысловые компетенции* - компетенции в сфере мировоззрения, связанные с ценностными ориентирами ученика, его способностью видеть и понимать окружающий мир, ориентироваться в нем, осознавать свою роль и предназначение, уметь выбирать целевые и смысловые установки для своих действий и поступков, принимать решения. Данные компетенции обеспечивают механизм

развития и воспитания понимания у школьников важности изучения бурятского языка в современных условиях развития нашего общества и потребности пользоваться им как средством общения, познания, самореализации и социальной адаптации; воспитание качеств гражданина, патриота; развитие национального самосознания, стремления к взаимопониманию между людьми разных национальностей, толерантного отношения к проявлениям иной культуры.

- валеологические:

- Соблюдение надлежащей обстановки и гигиенических условий в классе
- Правильное чередование количества и видов преподавания (словесный, наглядный, аудиовизуальный, самостоятельная работа и т.д.)

- Контроль длительности применения ИКТ (в соответствии с гигиеническими нормами)

- Включение в план урока оздоровительных моментов на уроке: физкультминутки, динамические паузы, минуты релаксации, дыхательная гимнастика, гимнастика для глаз.

- Соблюдение комфортного психологического климата на уроке.

- Создавать здоровый психологический климат на уроках, повышать мотивацию учащихся.

Ведущие принципы

Главным принципом конструирования содержания курса является **гуманистическая направленность**, суть которой состоит в том, чтобы которую изучают для того, чтобы понимать и правильно решать проблемы каждого человека и общества в целом, а также в организации, использовании учителем педагогических технологий сотрудничества и личностно-

ориентированного обучения. Также ведущими принципами являются следующие дидактические принципы:

- В основу содержания и структуры предмета положен дидактический принцип **лично-ориентированного обучения**, в качестве главного объекта учебно-воспитательного процесса рассматривающий учащегося с его индивидуальными особенностями восприятия и осмысления фундаментальных и прикладных знаний и умений;

- В курсе обеспечено **единство содержательной и процессуальной сторон обучения**, которое подразумевает не только передачу учащимся определенной системы научных знаний и умений, но и обучение их способам учебной деятельности по самостоятельному добыванию упомянутых знаний и умений с применением новейших учебных технологий и форм организации учебного процесса;

- **Принцип компетентностного подхода**, т.е. конечный результат обучения, определяется не столько суммой приобретенных знаний, сколько умением применять их на практике, в повседневной жизни, использовать для развития чувственных, волевых, интеллектуальных и других качеств личности учащегося.

- **Принцип воспитывающего обучения** (создание условий формулирования личности в целом);

- **Принцип научности** (содержание обучения должно отражать современное состояние науки, изучающей литературы-литературоведения, литературной критики. На уроках необходимо обучать школьников элементам научного поиска, основам исследовательской деятельности;

- **Принцип связи** обучения с практикой (использование уч-ся знаний в решении практических задач; применение полученных знаний в жизни; формирование собственной точки зрения, развитие у школьников устойчивости к информационному потоку, формирование критического мышления);

- **Принцип системности и последовательности**(обучение и воспитание в определенной системе, логическое построение содержания и процесса обучения);

- **Принцип доступности** (учёт особенностей развития учащихся ,организация обучения, исключающая возможность психо-физических перегрузок уч-ся);

- **Принцип наглядности** (целесообразное и эффективное привлечение органов чувств к восприятию уч. материала через ТСО и ИК-технологии);

- **Принцип сознательности и активности** учащихся при направляющей и организующей роли учителя(сознание уч-ся цели обучения, самостоятельности школьников в планировании и организации своей деятельности ; самоконтроль учеников, интерес к знаниям , самостоятельная постановка проблемы и поиск её решения);

- **Принцип прочности** (прочное усвоение знаний, переход знаний в умения и навыки на основе активности уч-ся , правильной организации повторения изученного , учёта индивидуальных особенностей уч-ся,

структурирования материала с выделением главного и соблюдения логических связей, контроля результатов обучения ими их оценки);

Стандарт основного общего образования по бурятскому языку и литературе

I.Түрэлхи хэлэ заалгын зорилгонууд.

Һургуулийн шухала зорилгонь хадаа ургажа ябаа үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэнэ һууриие гүнзэгыгөөр ба бата бэхээр үгэхэ, тэдэниие практика дээрээ хэрэглэхэ дадалтай ба шадабаритай болгохо, материалистическэ үзэлгэтэйгөөр хүмүүжүүлхэ гэнэн юм.

1. Һурагшадай түрэлхи хэлэ үзэлгэ хадаа оршон тойронхи ажабайдалые ойлгоходонь, мүн ород хэлэ болон бэшэшье предметүүдые үзэхэ хэрэгтэнэ ехэ туһа хүргэдэг.

Гадна һурагшадые болбосоруулха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ туһалха арга боломжотой. Ушар тиимэнэ түрэлхи хэлэнэй үүргые саашань улам дээшэлүүлхэ, энэ предметэй заалгы, хэшээл бүхэнэй үрэ дүнгые һайжаруулха шухала.

2. 5-9 классуудай буряад хэлэнэй программа соо буряад хэшээлэй гол удха болон шухала шэглэлнүүд хараалагдана. Эдэ шэглэлнүүдэй тон шухалань хадаа һургалга хүмүүжүүлгэ хоерые түрэлхи хэлэнэй хэшээлнүүдтэ нягта холбоотойгоор эмхидхэхэ гэнэн эрилтэ болоно.

3. Түрэлхи хэлэндэ, тэрэнэй үүргэдэ һурагшадай һонирхолые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, тон дуратайгаар хүмүүжүүлхэ шухала. Тиигэхын тула буряад хэлэнэй баялигы, тэрэнэй уран аргануудые – зэргэсүүлгэ, эпитет, метафора гэхэ мэтые – хэшээлдэ хэрэглэхэ, тэдэниие һурагшадай хэлэлгэдэ хэрэглүүлжэ һургаха. Тиигэхэтээ хамта түрэлхи хэлэ заахадаа, һурагшадта гүнзэгы, бата бэхи эрдэм болбосорол олгохо хэрэгтэй.

4. Буряад хэлэ заахадаа, багша болбол теоретическэ асуудалнуудта тусхай анхарал хандуулха: абяанай болон үгын шүүмжэлэлдэ, үгын бүридэлдэ, хэлэлгын хубинуудта, мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холболгодо, мэдүүлэлэй байгуулгада, бэшэгэй дүримүүдтэ, сэглэлтын тэмдэгүүдтэ гэхэ мэтэ. Һурагшадай теоретическэ мэдэсэнүүдые элдэб янзын шүүлбэри хэхэдэ элирүүлхэ.

5. Багшын шухала зорилгонуудай нэгэниинь хадаа һурагшадые алдуугүйгөөр, зүбөөр бэшүүлжэ һургаха болоно. Бэшэгэй дүримүүдые, сэглэлтын тэмдэгүүдые үзэхэдөө, һурагшад зүбөөр ойлгоод, тэдэнэ алдуугүйгөөр хэрэглэжэ һураха ёготой.

6. Түрэлхи хэлые литературатайнь нягта холбоотойгоор зааха хэрэгтэй. Тиихэдэе литературын хэшээлдэ үзэнэ уран зохоолой хэлэ, найруулга, холбоо үгэнүүд, оньһон болон хошоо үгэнүүд, зэргэсүүлгэнууд, зохид мэдүүлэлнүүд, богонихон текстнүүд гэхэ мэтые буряад хэлэнэй хэшээлнүүдтэ үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

7. Түрэлхи хэлэ, литературы хэшээлнүүдтэ хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ хараалагданхай. Тиимэһээ изложени болон сочинени бэшэлгэ, хөөрөжэ һургалга гэхэ мэтэ хүдэлмэринүүд дүүргэгдэхэ еһотой.

8. Буряад хэлэ үзэлгэ бэшэ предметүүдые үзэлгэтэй нягта холбоотой. Буряад хэлэн дээрэ түшэглэн, ород хэлэнэй олон ойлгосонуудые һурагшадта ойлгуулжа, хоердохи хэлэндэнь һургаха зэргэтэй.

II. Хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Буряад хэлэнэй грамматика үзэлгэ хадаа һурагшадай ухаан бодолые дээшэлүүлхэ, тэдэнэй хэлэлгэ хүгжөөхэ зорилготой. Энэ хүдэлмэри бүхы хэшээлнүүдтэ бээлүүлэгдэхэ еһотой.

Түрэлхи хэлэнэй хэшээлдэ хэлэлгэ хүгжөөлгэ хадаа иимэнууд гол шэглэлтэй байха, гэбэл:

1. Литературна хэлэндэ һургалга. Абьянуудые, үгэнүүдые, мэдүүлэлнүүдые зүбөөр нэрлэхэ, үгүүлхэ, интонацитайгаар хэлэхэ, уншаха болоно. Мүн тиихэдэ, мэдүүлэл соо хэрэглэгдэһэн үгэнүүд һуури байраяа зүбөөр олоһон, удхынгаа талаар тон тааранги байха еһотой. Литературна хэлэндэ һурагшадые һургажа байхадаа, багша болбол тэдэнэй нютагай хэлэнэй алдуунуудые усаджа байха зэргэтэй.

2. Һурагшадай үгын нөөсые болон мэдүүлэл зохеолгые баяжуулга. Һурагшадай уншахада, бэшэгэй хүдэлмэринүүдые дүүргэхэдэнь, хүшэр удхатай үгэнүүдыень ойлгуулжа хэрэглүүлхэ шухала. Словарна хүдэлмэри хэхэдэ, һурагшад шэнэ үгые ажаглаха, тэрэниие словарь соо бэдэржэ, удхыень зүбөөр хэрэглэжэ, мэдүүлэл зохеожо һураха уялгатай.

3. Холбоо хэлэлгэдэ һургалга. Һурагшад болбол буряад хэлэнэй грамматика үзэжэ байхадаа, упражнени дүүргэхэдэ, изложени болон сочинени бэшэхэдэ, үгэнүүдэй удхые, тэдэнэй холбооо зүбөөр хэрэглэжэ һураха еһотой. Тиихэдэ тэдэнэр изложениин гү, али сочинениин темые зүбөөр шүүмжэлхэ, гол удхыень зүбөөр ойлгохо, түсэб зохоохо. Тэрэнэйнгээ үндэһөөр гуримтайгаар, хэлэнэй материал хэрэглэн, зохеолгооо бэшэхэ.

Изложени гү, али сочинениин текст болбол хүмүүжүүлгын олон таладань таараһан байха еһотой. Хэрбээ һурагшадай дуратай темэдэ өөһэдөө изложени болон сочинени бэшээ һаань, багша болбол ажал хүдэлмэридэ үнэн сэхээр хандалга, Эхэ ороной түлөө баатаршалга, үнэн сэхэ ябадал, даажа абаһан юумэндэ харюусалгатайгаар хандалга гэхэ мэтэ тухай хэлэжэ үгэхэ болоно.

Һурагшадай хөөрэлгэдэ (монологическа, диалогическа) тусхай анхарал хандуулха.

Һурагша болбол хараһан киногоо, уншаһан номоо, һонирхоһон юумэээ эли тодоор, һонирхолтойгоор хөөрөжэ шадаха еһотой.

Мүн тиихэдэ хоер һурагшад хоорондоо зохидхоноор хөөрэлдэжэ һураха уялгатай. Дээрэ хэлэгдэһэн шэглэлнүүд хадаа һурагшадые аман болон бэшэмэл хэлэлгэдэ һургаха гэхэн зорилготой.

Хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй уран гоёор уншалга, мэдүүлэлэй интонаци ажаглалга нягта холбоотой.

4. Уран гоеор уншалга. Холбоотой текстые һурагшад уран гоеор уншаха дадалтай, шадабаритай болохо еһотой. Буряад хэлэнэй хэшээлдэ уранаар уншалгын дүршэлнүүдые хүгжөөлгэдэ анхаралаа ходо табидаг байха хэрэгтэй.

Хэлэлгэ шагнаха шадабари һурагшадта хүгжөөхэ хүдэлмэри (үгэ тодоор үгүүлхэ, удаан ба түргэн үенүүдые илгаруулха, мэдүүлэлнүүдэй эхи ба һүүл, дуугаа шангадхаха, намдуу болгон дараха, удхын сохилто илган олохо) уранаар уншалгын хэшээлнүүдһээ уридшалан хэгдэхэ байна.

Уранаар уншалгын дүй дүршэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ хэлэлгын аялга (интонаци) ажаглаха аргатай болгодог синтаксисэй хэшээлнүүдые үнгэргэхэдэ, тусгаар удха шанартай байна. Синтаксис шудалан үзэхэ зуураа, һурагшад аялга сэглэлтэ хоерой хоорондоо тудалдахагүй ушарнуудые тодоруулан абадаг, уранаар уншаха упражненинүүдые дүүргэдэг.

Уранаар уншалгын дүршэлнүүд буряад хэлэнэй ба литературын хэшээлнүүдтэ саг үргэлжэ бэхижүүлэгдэхэ еһотой. Тиигэхын тула холбоотой текстнүүдые хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Һургуулида фонетикэ шудалан үзэлгэ хадаа буряад хэлэнэй абяанай системын онсо зүйлнүүдые харуулха, литературна үгүүлбэрийн нормые ба зүб бэшэлгын хэдэн олон дүримүүдые ойлгон абаха ябадалда туһалха зорилготой юм. Энэ һалбари шудалан үзөөд байхадаа, һурагшад үгэ сооһоо абяануудые илган оложо шадаха, абяан үзэг хоерые худхахагүй болохо еһотой. Энэнь теоретическэшье, практическэшье талаһаа ехэ шухала ба орфографида амжалтатай хайнаар һурахада заатагүй хэрэгтэй арга боложо үгэнэ. Энэ зорилго бэелүүлхын тула фонетическэ разбор үргэнөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Лексикэ шудалан үзэхэдөө, буряад литературна хэлэнэй үгын баялиг тухай ойлгосо үгэжэ, тэрэниие баяжуулха гол аргуудыень харуулха зорилго табигдана.

Саашадаа лексикээр мэдээнүүд морфологи ба синтаксис шудалха үедөө, жэшээлхэдэ, ямар нэгэн хэлэлгын хубиие үзэжэ байхадаа, синонимууд, антонимуудые тааруулан абалга, үгын олон удхатай байдаг ушарые ажаглалга гэхэ мэтэ упражненинүүдые дүүргэхэдээ бэхижүүлэгдэнэ. Лексикээр саашанхи хүдэлмэридэ литературын хэшээлнүүдтэшье (шудалан үзэжэ байгаа зохеолой хэлэ шүүмжэлхэ зуураа) шухала үүргэ дүүргэхэ еһотой.

Үгын бүридэл ба үгын бии бололгые һургуулида үзэхэ зорилго хадаа үгын удхата хубинуудынь болохо үндэһэн ба суффиксын үүргэ тухай, үгэнүүдые холбодог арга зэбсэгынь болохо залгалтын үүргэ тухай ойлгосо һурагшадта үгэхэ, үгые гансал бүридэлөөрнь хубаажа шадаха бэшэ, мүн баһа ямар үгэһөө хайшан гэжэ бии болоһыень ойлгуулха, буряад хэлэнэй үгэ бии болгодог гол аргуудтайнь танилсуулха. Үгын бүридэлөөр ба үгэ бии бололгоор хэшээлнүүд практическа шэнжэтэй байха зэргэтэй.

Һурагшад синтаксис шудалан үзэхэдөө, иимэ ойлгосонуудые бата бэхеэр мэдэжэ абаха еһотой: үгэнүүдэй холбоо, мэдүүлэл, мэдүүлэл доторхи үгэнүүдэй холбоо, мэдүүлэлэй шухала ба юрын гэшүүд, мэдүүлэлэй тусгаарлагдаһан гэшүүд, причастна ба деепричастна обородуудтай мэдүүлэлнүүд, юрын ба орео мэдүүлэлнүүдэй гол янзанууд. Синтаксис шудалан үзэхэ зуураа ходоодоо хэлэлгын интонаци ажагладаг байха хэрэгтэй юм. Эдэ ажаглалнууд сэглэлтын дүй

дүршэлтэй болгохоо гадна, мүн баһа уранаар уншалгын дүй дүршэлтэй болохо ябадалда ехэ удха шанартай байна.

Тодорхойлолго ба дүрим дээрэ хүдэлмэрилэлгэ грамматикын хэшээлнүүдтэ ехээн һуури эзэлнэ. Грамматикын тодорхойлолгонууды ба дүримүүды сээжэлдэхэ гэхэн зорилготой бэшэшье һаань, тэдэниие сохом тодоор, удхыень ойлгожо, найруулан хэлэхэ эрилтэ һурагшадта табиха.

Грамматикын хэшээлнүүдтэ багша грамматическа шэнжэнүүдэй классификацие сээжэлдүүлхэ, механическаар дабтаха еһогүй юм. Шудалан үзэжэ байгаа грамматическа категоринуудай гол шухала илгаанууды ойлгон, тэдэнэй хоорондохи адли ба ондоо зүйлнүүдыень мэдэжэ абаха зорилго табигдана. Хэлэнэй материал шүүмжэлэдээ, грамматикаар мэдэхэ болоһон теоретическэ мэдэсээ һурагшад өөһэдөө хэрэглэжэ, шудалан үзэхэнөө хамтадхаха ба гуримшуулха юм. Эдэ бүгэдэ хадаа программа соо хараалагдаһан грамматическа дүримүүды бата бэхеэр ойлгуулха хүдэлмэрийн гол удхань болоно.

Грамматикын һалбаринуудай (морфологи ба синтаксисэй) хоорондохи харилсаа холбооо ходоодоо хараада абаха гээшэ айхабтар шухала юм: морфологи шудалан үзэхэ зуураа, синтаксисэй материал (сэглэлтын дүримүүды), харин синтаксис шудалан үзэхэ зуураа, морфологеор гол мэдээнүүды (бэшэгэй дүримүүды), дабталсаха хэрэгтэй.

Мүн тэрэшэлэн фонетикэ болон лексикэтэй грамматикын харилсаа холбоо хараада абтагдадаг байха еһотой. Үгэнүүды морфемэнүүдтэнь һалган хубаахадаа, үзэгэй абьян, үгын бүридэлы хараадаа абалсаха хэрэгтэй.

Грамматика шудалан үзэлгэ зүб бэшэлгын (орфографиин ба пунктуациин) дүримүүдтэй илангаяа нягта холболдоно. Тиибэшье гансал орфографиин ба пунктуациин дүримүүды миил мэдэхэдээ, зүбөөр, алдуугүйгөөр бэшэдэг болодоггүй гээшэ.

Энээнһээ гадна, шалгахань бэрхэтэй орфограммануудтай үгэнүүды зүб бэшэлгын дүримүүды хэрэглэхэ талаар үдэр бүрийн хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй. Энэ хүдэлмэри ябуулжа байхадаа, элдэб түрэлэй диктант, грамматико-орфографическа шэнжэтэй упражненинүүды хэрэглэхэ. Зүб бэшэлгын гол дүримууд дээрэ һурагшадай анхаралы онсолон хандуулха гол шухала. Бэшэмэл хүдэлмэринүүды сэгнэхэдээ, орфографическа ба пунктуационно ехэ ба бага алдуунууды илгаруулха хэрэгтэй.

Грамматикаар ба зүб бэшэлгээр хэшээлнүүды үнгэргэхэдөө, һурагшадайнгаа хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй, үгэ хэлэнэйн баяжуулгатай, литературна хэлэнэй нормонууды ба уранаар уншалгын дүршэлнүүды ойлгожо абалгатай шадаал һаа холбуулха хэрэгтэй. Энэ зорилгоор грамматикын ба зүб бэшэлгын хэшээлнүүдтэ элдэб упражненинүүды, жэшээлхэдэ, үгын холбуулаланууды, тусхай темэдэ (тэрэ тоодо зурагааршье) мэдүүлэлнүүды, түшэг болохо үгэнүүдээр текст зохеолго, грамматико-стилистическэ даабаринуудтайгаар хэмжээгээрээ багашаг найруулга, үгтэһэн жэшээгээр хэрэгэй саарһанууды (жэшээлхэдэ, гуйлта, мэдүүлгэ, найдалга, үнэмшэлгэ, расписка, гэхэ мэтэ) бэшэжэ һураха еһотой.

IV. Һурагшадые эдэбхитэйгээр һурахыень һуралга.

Һурагшадай материалаа ойлгон абалгыг эдэбхитэй болохо арга методуудыг хэрэглэхэ, хэлэ шудалан үзэлгыг һонирхолтой болгохо хэрэгтэй.

Эндэһээ уламжалан буряад хэлэ шудалха хэшээлнүүдэй шухала хэрэгтэйгэ, үгэ хэлэнэйнгээ улам бүри баян боложо байһыень, уранаар уншаха дүй дүршэлэйнгээ улам бүри һайжаржа байһыень, холбоо хэлэлгынгээ хүгжэжэ байһыень һурагшад өөһэдөө мэдэхэ еһотой. Эндэ элдэб грамматическа наадануудыг хэрэглэлгэ хадаа һурагшадай хэлээр һонирхохо ябадалда туһа боложо үгэхэ.

Хэрбээ һурагшад багшынгаа хэлэһыг шагнаад, шудалан үзэһэнөө һэргэг дабтаад, мүн грамматикын дүримүүдыг ажагладаг, тэдэнэйнгээ ушар удхыень ойлгодог, зэргэсүүлдэг, мэдэжэ абаһанаа бодото хэрэг дээрэ хэрэглэдэг боложо байбал, тэдэнэр түрэлхи хэлээ бүри һайнаар мэдэдэг болохо. Һурагшадыг хүдэлгэжэ, өөрын дүршэлтэй болгохо шухала. Эндэ хамагай түрүүн һургуулийн учебникүүд ба элдэб словарьнууд хэрэглэгдэхэ байна. Гадна тэдэниг түсэб зохиожо, уншаһанаа түсэбэй еһоор хөөрөжэ үгэхэ, учебник соһоо хэрэгтэй материалаа илган абаха, таблица зохиохо гэхэ мэтэ һургаха хэрэгтэй.

Һурагшадыг эдэбхитэй болгохо хэрэгтэ техникэскэ элдэб хэрэгсэлнүүдыг ашаглан хэрэглэхэ туһатай байха. Һурагшад хараһан кинофильмын үндэһөөр аман ба бэшэмэл изложени ба сочинени бэлдэхэ, темэнүүдыг гарахадаа, электронно ном хэрэглэжэ байха.

V. Хэшээлһээ гадуур хүдэлмэри. Буряадхэлэ ойлгожо абалгада хэшээлнүүдэй хажуугаар хэшээлээ гадуур хүдэлмэри ехэ үүргэ дүүргэхэ еһотой.

Хэшээлһээ гадуурхи элдэб хэшээлнүүд хадаа түрэлхи хэлэндэ һурагшадай һонирхол дээшэлүүлхэ, хэлэлгынг һайжаруулха, эрдэм мэдэсыень үргэдхэхэ ба гүнзэгырүүлхэ зорилготой юм. Эдэ хүдэлмэринүүдэй удхань ба түхэл маягынг һургуули бүхэнэй бодото байдал дээрэһээ дулдыдан тодорхойлогдоно.

Һурагшадай зохиохо абьяас элирүүлхэ ба хүгжөөхэ, уран зохиолой ажалда хабаадалсаха талаар хэшээлээ гадуур хүдэлмэринүүд ехэ туһатай. Грамматическа нааданууд хүмүүжүүлхэ ба юмэ ойлгон абаха ябадалда туһа хүргэнэ. Эндэ нааданай оньһон үгэнүүдыг, грамматическа лото, ребус, чайнворд, кроссворд, синквейн гэхэ мэтэ һурагшадаар зохиолгожо болоно.

Хэшээлһээ гадуур хүдэлмэри элдэб янзын байха ушартай: кружогууд, бүлгэмүүд, конкурснууд ба олимпиаданууд, тусхай темэдэ зориулһан үдэшэнүүд, буряад хэлэнэй булан байгуудга, буряад хэлэндэ хэлэнэй эрдэмтэдтэ, һурагшадай хэлэлгын хүгжөөлгэдэ зориулһан тусхай ханын һонин гаргалга, телевизор ба радиодамжуулга хараад ба шагнаад, тэрэнээ шүүмжэлэн хэлсэлгэ, янза бүрийн проект табилга г.м. байжа болоно.

Буряад хэлэн 5-дахи класс

Тайлбари бэшэг

Буряад хэлэнэй, тэрэниие шэнжэлдэг эрдэм ухаанай хүгжэлтые хараадаа абан, Россиин эрдэм һуралсалай түсэбые баримталан, мүнөө үедэ хэрэглэгдэдэг программын үндэһөөр «Буряад хэлэнэй» стандартда тааруулан, энэ программа зохёогдоо. Энэ программын ёһоор буряад хэлэ зааж байһан багшанарай урда иимэ шухала эрилтэнүүд табигдана:

а) Һурагшадай эрдэм мэдэсын эрилтэнүүдэй стандарт ба программа шудалжа, багша буряад хэлэ заалгые түсэблэхэ.

б) Класс бүхэндэ Һурагшадай мэдэсэ шадабариин хэмжээе элирүүлхэ зорилготойгоор шалгалтын хүдэлмэринүүдые үнгэргэжэ, Һуралсалай жэл соо хэхэ ажалаа багсаан эмхидхэхэ.

в) «Буряад хэлэнэй сахим Һураха ном» доторхи материалнүүдые хэшээлдээ хэрэглэхэ.

2023-2024 хуралсалай жэлдэ 5-дахи классай хурагшад Р.С.Дылыковой, Ц.В.Лубсановагай, О-Х.Н.Нанзановагай, О.Ж. Ошоровагай хүтэлбэри доро зохёогдоһон номоор хүдэлнэ. Энэ номой онсо шэнжэ гэхэдэ, хурагшадай өөһэдөө ажаглаха, тайлбарилха текстнүүд, нэмэлтэ даабари, асуудалнууд, һонирхолтой мэдээсэлнүүд, холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгын даабаринууд олоор үгтөөтэй. Эдэ даабаринууд хурагшадай һонирхол түрүүлхэ, ухаан бодолын гүйлгэхэ, сэдхэл хүдэлгэхэ, өөһэдөө, бэеэ даажа хүдэлхэ шадабариинь хүгжөөхэ зорилготой. Грамматикын нэрэ томьёнууд гол түлэб буряадшалагдаа.

Программаар 5-дахи класста 102 час үгтэнэ, неделидэ - 3 час. Хурагшад зүбөөр фонетическэ, лексическэ шүүлбэри хэжэ хураха, зүб бэшэлгын дүримүүдые хэрэглэжэ шадаха ёһотой.

Шухала шадабари ба дадалнууд.

Хурагшад 5-дахи класс дүүргэхэдэ, иимэнүүд шадабари ба дадалтай болохо ёһотой:

Үгэ соохи үзэгүүд ба абяануудые зүбөөр илгаруулха, шүүлбэрилхэ, үгэнүүдые бүридэлөөрнь, мэдүүлэлнүүдые байгуулгаарнь шүүмжэлхэ, юрын ба орео мэдүүлэлнүүдые зохоохо, буряад болон абтаһан үгэнүүдэй бэшэгэй дүрим мэдэхэ, тэрэниие баримталан, үгэнүүдые болон мэдүүлэлнүүдые зүб үгүүлхэ, бэшэхэ, юрэ хөөрэхэн, бодомжолһон, зураглаһан найруулгануудые бэшэхэ түсэб табижа шадаха.

Программын бүридэл.

1. Хэлэн тухай тобшо ойлгосо
2. Эхин классуудта үзэхэнөө дабталга
3. Фонетикэ, графика, орфоэпи, бэшэгэй дүрим
4. Лексикологи
5. Үгын бүридэл
6. Синтаксис
7. Дабталга
8. Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ

Программын удха

1. Хэлэн тухай тобшо ойлгосо. (2ч)

Литературна буряад хэлэн. Хэлэнэй үүргэ. Нютаг хэлэнүүд.

2. Эхин классуудта үзэхэнөө дабталга. (5ч)

Абяан ба үзэгүүд. Аялган ба хашалган үзэгүүд. Түргэн ба удаан аялганууд. Дифтонгнууд ба йотирована аялганууд.

Хэлэлгын хубинууд: юумэнэй нэрэ, үйлэ үгэ, тэмдэгэй нэрэ.

Юрэ хөөрэхэн, асууһан ба идхалан мэдүүлэлнүүдые зүбөөр бэшэлгэ

3. Фонетикэ, графика, орфоэпи, бэшэгэй дүрим. (30ч)

Буряад хэлэнэй алфавит. Хэлэлгын абяанууд. Аялган абяануудай илгаа: эрэ,эмэ,эрсэ. Түргэн, удаан аялганууд, дифтонгнууд. Аялгануудай тааралдал, һубарил, нугарал. Аялгануудые зүб бэшэлгэ. Ээ, эй, уй,үй, ы, э, и аялгануудые бэшэхэ дүримүүд.

Хашалганууд, тэдэнэй илгаа: хонгео ба бүдэхи хашалганууд. Хатуу ба зөөлэн хашалганууд. Йотированна аялганууд. Фонетическэ шүүлбэри. Буряад хэлэнэй орфоэпи. Орфоэпиин гол дүримүүд. Хэлэлгын абяануудые, үгэнүүые ба тэдэнэй дүрсэнүүдые, абтаһан үгэнүүдые зүбөөр үгүүлэлгэ. Илгаһан ь тэмдэг. Үе, үгэ нүүлгэлгэ.

Абтаһан үгэнүүдые зүб бэшэлгэ. Буряадаар бэшэгдэдэг абтаһан үгэнүүд. Абтаһан үгэнүүдэй һүүлэйн аялгание буряадшалан бэшэхэ дүрим. Орфографическа толи хэрэглэлгэ.

4. Лексикологи. (15ч)

Буряад хэлэнэй үгын баялиг. Олон удхатай үгэнүүд ба омонимууд. Сэхэ ба шэлжэхэн удха. Синонимууд ба антонимууд Үндэхэн буряад, ондоо хэлэнһээ абтаһан үгэнүүд. Мэргэжэлтэдэй үгэнүүд. Нютаг үгэнүүд. Уласхоорондын үгэнүүд. Буряад хэлэнэй толинууд.

5. Үгын бүридэл ба үгын бии бололго. (15ч)

Үндэхэн. Үгын һуури.Үгын залгабари ба залгалта. Залгабаринуудай хүсөөр үгэнүүдэй бии бололго. Ороо ба хуряамжалһан үгэнүүд. Тэдэниие зүб бэшэлгэ. Үгэтэй суг бэшэгдэдэг зүйр үгэнүүд. Анхан һуурийн дундахи тодо бэшэ аялгануудые зүб бэшэлгэ. Үгын бүридэлөөр шүүлбэри.

6. Синтаксис, хоолойн аялга ба сэглэлтын тэмдэгүүд. (15ч)

Холбуулал. Холбуулалай гол ба дулдыданги үгэнүүд. Мэдүүлэл. Хэлэгдэхэн зорилгоороо мэдүүлэлнүүдэй илгаа: юрэ хөөрэхэн, асууһан , идхалан. Аянгалгаараа мэдүүлэлнүүдэй илгаа: шангадхалан ба шангадхаагүй, тэдэнэй аянгалга. Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд: нэрлүүлэгшэ ба хэлэгшэ. Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд: нэмэлтэ, элирхэйлэгшэ, ушарлагша. Хуряангы ба дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд. Нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэл, тэрэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд ба аялга. Хандалга, тэрэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд ба аялга. Причастна ба деепричастна дахуулалнуудтай мэдүүлэлнүүд, тэдэнэй аялга. Үгэ андалдалга (диалог), сэглэлтын тэмдэгүүд. Текст. Хэлэлгын янзанууд: юрэ хөөрэлгэ, зураглалга, бодомжолго.

7. Дабталга. (5ч)

Абьяан үзэг хоорондохи илгаа. Аялган ба хашалган абьяанууд. Синонимуудыг, антонимуудыг, олон удхата үгэнүүд, омонимуудыг мэдүүлэлт соо хэрэглэлгэ. Мэдүүлэлтэй шухала ба юрын гэшүүд. Нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлт.

8. Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ.(14ч)

Текст ба тэрэнэй хубинууд тухай ойлгосо үгэхэ. Юрын түсэб. Текстын гол бодол, сэдэб элирүүлэлгэ. Хэлэлгын найруулга тухай ойлгосо.

Яряанай хэлэнэй ба уран зохёолой хэлэнэй найруулга тухай юрэнхы мэдээн. Юрэ хөөрэлгэ, зураглал ба бодомжололго бэшэлгын янзануудта хүдэлмэринүүдыг үнгэргэлгэ.

Үзэжэ байһан литературна зохёолоор, кинофильмын, радио болон телдамжуулгын удхаар өөрынгөө һанамжа, бодомжолгл юрэ хөөрэхэн удхатай дэлгэрэнгы изложени зохёолго ба бэшэлгэ.

Өөрынгөө ябадалда болоһон ямар нэгэн ушарал тухай, мүн зураг хаража, сочинени бэшэлгэ (жэшэнь: “Зунай амаралтын нэгэ үдэр”, “Манай экскурси” г.м.).

Юрэ хөөрэхэн текстын ямар нэгэ хубидань хуряангы изложени бэшэлгэ.

Ямар нэгэ юумыг гү, али амитаниие тодорхойлон бэшэхэн юрэ хөөрэхэн текстээр дэлгэрэнгы изложени.

Богонихон мэдүүлэлнүүдһээ бүридэхэн бишыхан рассказые ород хэлэнһээ буряад хэлэндэ оршуулга.

Зураг хэрэглэжэ гү, али өөрынгөө ажабайдалда болоһон үйлэ хэрэгүүд тухай зохиолго бэшэлгэ. Уншаһан зохёолдо табигдаһан асуудалнуудта харюу бэшэлгэ.

Найруулга, зохиолнуудыг бэшэлгэ.

Тематическа түсэблэлгэ Буряад хэлэн

Класс: 5

Багша: Гуляева Любовь Матвеевна

Программаар үгтэхэн саг: Хамта – 102час, недели соо 3 час.

Программа үнгэргэгдэхэ шалгалтын хүдэлмэринүүд: 6 час

Хэлэлгэ хүгжөөлгэ: 14 час

Түсэблэлгэ:

Буряад Уласай болбосоролой болон эрдэм ухаанай яаманай дурадхаан
туршалгын программа дээрэ үндэһэлнэ

Учебник: Буряад хэлэн, Р.С.Дылыкова, Ц.В.Лубсанова, О-Х.Н.

Нанзанова, О.Ж. Ошорова

Улаан-Үдэ, « Бэлиг», 2022 он

Календарна - тематическа түсэб

№	Темэ	Саг
I четверть – 24 ч.		
1	Хэлэн тухай тобшо ойлгосо	1 час
2	Минии түрэл хэлэн- буряад хэлэн.	1 час
3	Хэлэлгэ соохи үгэнүүд юунһээ бүридэнэб?	1 час
4	Аялган абяан ба үзэгүүд	1 час
5	Хашалган абяанууд болон үзэгүүд	1 час
6	Хашалган абяанууд болон үзэгүүд	1 час
7	Шалгалтын ажал	1 час
8	Хэлэлгын абяанууд	1 час
9	Үзэгүүд. Буряад алфавит.	1 час
10	Хатуу ба зөөлэн хашалганууд болон абяанууд	1 час
11	Хатуу ба зөөлэн хашалганууд болон абяанууд	1 час
12	Илгаһан Ъ, Ь тэмдэгүүд	1 час

13	Йотированна аялганууд	1 час
14	Практическа ажал.	1 час
15	Орфоэпи тухай ойлгосо.	1 час
16	Аялгануудай тааралдал	1 час
17	.Аялгануудай хубарил	1 час
18	Аялгануудай нугарал	1 час
19	Аялгануудые зүб бэшэлгэ ээ-эй	1 час
20	Аялгануудые зүб бэшэлгэ: уй, үй, ы	1 час
21	Аялгануудые зүб бэшэлгэ ии,ы	1 час
22	Аялгануудые зүб бэшэлгэ: э-и	1 час
23	Шалгалтын диктант	1 час
24	Дабталга. Бүридхэлгэ. Четвертиин дүн	1 час
	II четверть -21	
1	Үгын үе. Үе таһалжа бэшэлгэ	1 час
2	Үгэ таһалжа бэшэлгэ. Фонетическэ шүүлбэри	1 час
3	Абтаһан үгэнүүдые зүб бэшэлгэ	1 час
4	Бурядаар бэшэгдэдэг абтаһан үгэнүүд.	1 час
5	Ородоор бэшэгдэһэн абтаһан үгэнүүд.	1 час
6	Абтаһан үгэнүүдэй һүүлэй аялганиее буряадшалан бэшэлгэ.	1 час
7	Абтаһан үгэнүүдэй һүүлэй аялганиее буряадшалан бэшэлгэ	1 час
8	Абтаһан үгэнүүдэй һүүлэй аялганиее буряадшалан бэшэлгэ	1 час
9	Шалгалтын диктант	1 час
10	Диктантын анализ	1 час
11	Лексикэ тухай ойлгосо.	1 час
12	Үгын удха.	1 час
13	Эхир үгэнүүд.	1 час
14	Олон удхата үгэнүүд.	1 час
15	Үгын сэхэ ба шэлжэһэн удха.	1 час
16	Омонимууд тухай ойлгосо	1 час
17	Синонимууд.	1 час
18	Антонимууд.	1 час
19	Үндэһэн буряад ба абтаһан үгэнүүд	1 час
20	Мэргэжэлтэдэй үгэнүүд	1 час
21	Нютаг үгэнүүд	1 час
	III четверть – 33 ч.	
1	Хуушарһан ба шэнэ үгэнүүд	1 час
2	Уласхоорондын үгэнүүд. Фразеологизмууд.	1 час
3	Буряад хэлэнэй толинууд	1 час
4	Морфологи.Юумэнэй нэрэ	1 час
5	Тэмдэгэй нэрэ	1 час

6	Уйлэ үгэ	1 час
7	Тоогой нэрэ	1 час
8	Үгын бүридэл ба үгын бии бололго	1 час
9	Үндэһэн ба һуури	1 час
10	Үгын залгабари ба залгалта	1 час
11	Залгалтанууд	1 час
12	Орёо ба хуряамжалһан үгэнүүд	1 час
13	Зурагаар рассказ зохёолго «Һургуулийн газаа»	1 час
14	Үгэтэй суг бэшэгдэдэг зүйр үгэнүүд	1 час
15	Анхан һуурин дундахи тодо бэшэ аялганууды зүб бэшэлгэ .	1 час
16	Анхан һуурин дундахи тодо бэшэ аялганууды зүб бэшэлгэ	1 час
17	«Хабар» тухай рассказ	1 час
18	Үгын бүридэлөөр шүүлбэри	1 час
19	Үгын бүридэлөөр шүүлбэри	1 час
20	Үгын бүридэлөөр шүүлбэри	1 час
21	Шалгалтын диктант	1 час
22	Диктантын анализ	1 час
23	Холбуулал тухай ойлгосо	1 час
24	Мэдүүлэл. Удхын сохилто	1 час
25	Мэдүүлэлнүүдэй илгаа	1 час
26	Шангадхаһан мэдүүлэлнүүд.	1 час
27	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд.	1 час
28	Хуряангы ба дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд	1 час
29	Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд: нэмэлтэ	1 час
30	Элирхэйлэгшэ	1 час
31	Ушарлагша	1 час
32	Мэдүүлэлэй нэгэ турэл гэшүүд	1 час
33	Хандалгатай мэдүүлэл	1 час
IV четверть – 24ч.		
1	Причастна ба деепричастна дахуулалнуудтай мэдүүлэлнүүд	1 час
2	Шалгалтын диктант	1 час
3	Сэхэ хэлэлгэ	1 час
4	Сэхэ хэлэлгэ	1 час
5	Фонетикэ тухай дабталга	1 час
6	Лексикэ ба үгын бүридэл тухай дабталга	1 час
7	Холбуулал, мэдүүлэл тухай дабталга	1 час
8	Мэдүүлэлнүүдэй шүүлбэри	1 час
9	Шалгалтын диктант	1 час
10	Үгүүлэл. Үгүүлэлэй удха	1 час
11	Үгүүлэл. Үгүүлэлэй удха	1 час
12	Хэлэлгын стиль	1 час
13	Зохёолго бэшэлгэ «Зунай амаралтын нэгэ үдэр»	1 час

14	Ород хэлэнхээ оршуулга «»	1 час
15	Үгүүлэл бэшэлгэ «Манай классай эрхим спортсмен»	1 час
16	Уншаһан зохёолдо табигдаһан асуудалнуудта харюу	1 час
17	Ород хэлэнхээ оршуулга «Осенью»	1 час
18	Юумэ тодорхойлон бэшэлгэ «Жэрхи»	1 час
19	Ерээдүй тухай минии бодомжолго	1 час
20	Зурагаар рассказ зохёолго	1 час
21	Найруулга «Минии нютаг»	1 час
22	Изложени	1 час
23	Зурагаар рассказ зохёолго	1 час
24	Дабталга.Жэлэй дүн	1 час
Хамта - 102 ч.		

Жэл соо: 102час

Неделидэ: 3 час